Rostocker Dokumentenserver
Dieses Werk wurde Ihnen durch die Universitätsbibliothek Rostock zum Download bereitgestellt.
Für Fragen und Hinweise wenden Sie sich bitte an: digibib.ub@uni-rostock.de

Friedrich Benjamin Gautzsch

Specimen Exercitationvm Grammaticarvm Ad Illvstrandvm N. T. E Versione LXX Interpretvm

[2]

Frankfurti: Lipsiae, 1786

http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn824081722

Band (Druck) Freier Zugang PUBLIC DOMAIN

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de
/rosdok/ppn824081722/phys_0001

Cic-2078 1.2.

995

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de
/rosdok/ppn824081722/phys_0002
DFG

Ex
Bibliotheca
Academiae
Rostochiensis

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de
/rosdok/ppn824081722/phys_0004
DFG

SPECIMEN EXERCITATIONVM GRAMMATICARVM

AD ILLVSTRANDVM N. T.

E VERSIONE

LXX INTERPRETVM

AVCTORE

D. FR. BENI. GAVTZSCHIO

Superint. et Past.

FRANCOFVRTI ET LIPSIAE,

1786.

Universitäts Bibliothek Rostock http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn824081722/phys_0005 DFG

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn824081722/phys_0006

L. B. S. P. D.
F. B. GAUTZSCH.

Specimen alterum exercitationum grammaticarum ad illuſtrandum N. T. e verſione LXX interpretum edituro mihi peropportune oblatus eſt Jo. Chriſt. Bielii novus Theſaurus philologicus, ſive Lexicon in LXX et alios interpretes et ſcriptores apocryphos. Prodiit ille Theſaurus cura E. H. Muzenbecheri V. D. M. Eccl. Luth. Haganae. Intellexi ex eo, me non peccaſſe quod N. T. ex verſione LXX illuſtravi. Apparet hoc e Specimine illuſtrationum variorum N. T. locorum e b. Bielii Theſauro philologico, quod Faſciculo primo claſſis ſecundae Symbolarum littera-

riarum Haganarum inſeruit V. S. R. Barkey. Edidit illud Cl. Muzenbecherus, qui in praefatione Theſauri Bieliani p. XII. ita diſputat: "N. T. libri multum inde illuſtrantur, cum Bielius praecipuas quasque voces et loquendi formulas ex LXX Interpretibus in N. T. derivatas ſolerter notaverit, multisque adeo locis N. T. multum lucis attulerit." Conſentiunt cum Bielio et Muzenbechero Wollius de Parallelismo N. T. verbali cum LXX virali verſione inſtituendo, Gatakerus de ſtilo N. T., Olearius de ſtilo N. T., Schwarzius in Commentar. Gr. Lingu. N. F., Keuchenius in annotatis in N. T. Ut dictis aliquam fidem faciam, voces enarrabo, quarum ſignificationes Theſaurus Bielianus e LXX interpretibus eruit, oſtendamque vocibus iis easdem ſignificationes tribuere N. T.

A.

Ἀγαπάω expeto, deſidero ψ. 34, 12.

ἀγα-

ἀγαπῶν ἡμέρας ἰδεῖν ἀγαθὰς ψ. 39. 22. οἱ ἀγαπῶντες τὸ σωτήριόν σου ψ. 69. 5. cf. 2 Tim. 4, 8. πᾶσι τοῖς ἠγαπηκόσι τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ.

Ἀγαπητὸς unicus יחיד Gen. 22. 2. λάβε τὸν υἱόν σου τὸν ἀγαπητὸν ſume filium tuum unicum, unice dilectum; Aquila ibi habet μονογενῆ. Ita Homerus Il. ζ. v. 401. ἀγαπητὸν juxta Scholiaſtam dixit μονογενῆ. Unde Heſychius: Ἀγαπητὸν, μονογενῆ, κεχαρισμένον. Sic et Pollux Lib. III. c. 2. ſegm. καλοῖτο δ' ἂν υἱὸς ἀγαπητὸς, ὁ μόνος ὢν πατρὶ ὥσπερ καὶ ἀγαπητὴ θυγάτηρ καὶ (Phavorinus, qui eadem habet in v. Ἀγαπητὸς et ni fallor ex eodem, pro καὶ rectius habet ἢ) μονογενὴς καθ' Ἡσίοδον. Vide et Jud. 11. 34. Jer. 6. 26. Amos 8. 10. Zach. 12. 10. cf. Marc. 1. 11. Mae. 3. 17.

Ἁγιάζω purifico, expio, luſtro כפר Ex. 29. 33. 36. 2 Reg. 11. 4. Lev. 16. 19. cf. Eb. 9. 13.

ʼΑγνόημα peccatum Gen. 43. 12. ψ. 7. 1. Hab. 3. 1. Job. 19. 4. Tob. 3. 3. Judith. 5. 19. Sir. 23. 2. Cap. 51. 26. 1 Macc. 13. 39. cf. Eb. 9. 7.

ʼΑγορὰ platea חוץ Symm. Job. 18. 17. Tob. 2. 3. Eſdr. 2. 18. 2 Macc. 2. 10. Sic Mae. 11. 16. c. 23. 7. Mar. 6. 56. c. 12. 38. Luc. 11. 43. c. 20. 46.

ʼΆγω inſtituo 1 Macc. 6. 15. τȣ̃ ἀγαγεῖν καὶ ἐκθρέψαι αὐτὸν τȣ̃ βασιλεύειν Ael. var. Lib. XIV. c. 20. τȣ̃ παιδὸς ὃν ἦγε. cf. Rom. 8. 14. ʽΌσοι γὰρ πνεύματι Θεȣ̃ ἄγονται. Hinc παιδαγωγὸς dicitur qui pueros inſtituit. cf. 1 Cor. 4. 15. Gal. 3. 24.

ʽΆδης locus et ſtatus mortuorum Eſ. 14. 19. ψ. 94. 17. ψ. 113. 26. Job. 38. 17. Gen. 37. 34. Num. 16. 30-33. cf. Act. 2. 27,

ʼΑθετέω ſperno, improbo, rejicio Luc. 7, 30. c. 10. 16. Gal. 2. 21. 1 Theſſ. 4, 8. 1 Tim.

5. 12. Eb. 10. 28. confer. Jes. 24. 17. Jud. 9. 24.

῾Αιμα Caedes Mae. 23. 30. 27. 24. 25. Eb. 12, 4. Ap. 6, 10. 17, 6. 18, 24. 19, 2. cf. Jud. 9, 24. 2 Reg. 1, 16. 3 Reg. 2, 38. Ez. 33, 4. 2 Reg. 16, 7. ψ. 5, 7. 25, 9. 54, 27.

᾿Αιτία עון iniquitas Gen. 4, 12. 1 Macc. 3, 10. cf. Mat. 27, 37. Mar. 15, 26. Jo. 18, 38. Act. 23. 28.

᾿Ακοὴ fama, rumor שמועה 1 Reg. 2, 26. 3 Reg. 2. 28. cf. Marc. 1, 28.

᾿Ακούω obedio Jo. 8. 47. cf. Ex. 16. 20. Deu. 13, 4. Deu. 11, 17. 13, 21. 31, 12. Jos. 22, 2.

᾿Αλήθεια rectum, justum Neh. 3, 33. Prov. 28, 6. cf. Jo. 3, 31. 1 Jo. 1, 6. ψευδόμεθα καὶ οὐ ποιοῦμεν τὴν ἀλήθειαν.

᾿Αληθινὸς Jes. 65, 16. cf. 1 Jo. 5, 20. ἀληθινὸς Deus is est, cui omnia attributa divina competunt.

justus Jes. 59, 4. Job. 2,3. cf. Eb. 10, 22.

Ἀλλὰ sane, utique, profecto Job. 32, 8. cf. 2 Cor. 7. 11.

nisi. Matth. 20, 23. Mar. 4, 22. c. 9, 8. 2 Cor. 2, 5. 1 Jo. 2, 27. cf. Num. 10, 30. οὐ πορεύσομαι ἀλλὰ εἰς τὴν γῆν μου non ibo nisi in terram meam. Num. 35, 33. vid. Keuchen in Mae. 20, 23. p. 84. "Bene monuerunt viri docti τὸ ἀλλὰ hic per nisi vertendum esse, et invicte id adstruunt loca ab iis hanc ad rem ex N. T. producta. Nobis locutionis hujus originem pandere lubet. Nimirum particulam כִּי־אִם quae Hebraeis nisi designat 70 Senes per ἀλλὰ reddunt. Manifestum hoc fit ex Num. 35, 33. Idem etiam occurrit Dan. 2, 11. καὶ ἕτερος οὐκ ἔστιν, ὃς ἀναγγελεῖ αὐτὸν ἐνώπιον τοῦ βασιλέως. ἀλλ' οἱ Θεοὶ."

Ἁμαρτία sacrificium pro peccato Lev. 5, 9. Lev. 6, 25. cf. 2 Cor. 5, 21.

Ἀνάγκη Afflictio Soph. 1. 10. Job. 7, 11. c. 15, 24, c. 27, 9. Ep. Jer. 37. cf. Luc. 21. 23. 1 Cor. 7, 26. 1 Theff. 3, 7. 2 Cor. 6, 4.

Ἀναλύω diſcedo, abeo, revertor Judith. 13, 1. 2 Macc. 9, 1. c. 12, 7. cf. Luc. 12, 36. πότε ἀναλύσει ἐκ τῶν γάμων. Phil. 1, 23. τὴν ἐπιθυμίαν ἔχων εἰς τὸ ἀναλύσαι καὶ σὺν χριστῷ εἶναι.

Ἀναπληρόω impleo Gen. 15, 16. οὔπω γὰρ ἀναπεπλήρωνται αἱ ἁμαρτίαι Ἀμοῤῥαίων ἕως τοῦ νῦν cf. 1 Theff. 2, 16.

Ἀναφέρω 1 Petr. 2, 24. perfero, ſuſtineo ὃ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν αὐτὸς ἀνήνεγκεν ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ ἐπὶ τὸ ξύλον Eb. 9, 28. εἰς τὸ πολλῶν ἀνενεγκεῖν ἁμαρτίας cf. Jeſ. 53, 11. καὶ τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν αὐτὸς ἀνοίσει.

Ἄχρι quamdiu Ro. 5, 13. Ἄχρι νόμου ἁμαρτία ἦν ἐν κόσμῳ quamdiu lex erat, erat quoque peccatum. 2 Macc. 14, 10. ἄχρι γὰρ Ἰούδας περίεστιν quamdiu Judas ſupereſt.

'Ανέχω tolero Mae. 17, 17. 1 Cor. 4, 12. Eph. 4, 2. cf. Gen. 45, 1. Jeſ. 42, 14. c. 64. 11. Job. 6, 26.

'Ανὴρ ſponſus Joel. 1, 8. νύμφην περιεζωσμένην σάκκον ἐπὶ τὸν ἄνδρα αὐτῆς παρθενικὸν ſponſam veſte e materia craſſa, quaeque non laxa eſſet, indutam propter ſponſum virgineum.

'Αντὶ vice Mae. 20, 28. cf. 2 Par. 33, 20. Gen. 4, 25. Ex. 21, 24. 1 Macc. 16, 3.

'Αντιλαμβάνω opitulor Luc. 1, 54. Actor. 20, 35. cf. 2 Paral. 29, 34. 1 Reg. 9. 11. ψ. 138, 12. ψ. 19, 2. 1 Paral. 22, 17.

'Απαρχὴ optimum, praeſtantiſſimum Rom. 8, 23. cf. Num. 18, 11. 29, 30. 32. 1 Reg. 15, 21.

'Αποκρίνομαι loquor Hab. 2, 2. cf. Luc. 14. 5.

'Αρχὴ initium rerum conditarum Jeſ. 43, 13. ἐγὼ κύριος ὁ Θεὸς ἔτι ἀπ' ἀρχῆς Sir. 24. 10. Hab. 1, 12. cf. 1 Joh 1, 1.

'Αθε-

Ἀσθενὴς egenus Prov. 31, 9. c. 21, 13. cf. Rom. 14, 1. 2.

afflictus Job. 36, 15. Prov. 22, 2. c. 31, 5. cf. 2 Cor. 11, 30. τὰ τῆς ἀσθενείας μου καυχήσομαι.

Ἀσθένεια morbus 2 Macc. 9, 21. cf. Luc. 8, 2. c. 13, 12. Joh. 11, 4.

Ἀφίστημι Praesens imperfectum aor. 1. et fut. 1. habent significationem activam notantque removeo, abduco, averto.

Perfectum, plusquamperfectum aor. 2. habent significationem neutralem redeo, discedo, deficio.

Sic Luc. 4, 13. ἀπέστη recessit c. 13, 27. ἀπόστητε recedite 1 Tim. 4, 1. ἀποστήσονταί τινες τῆς πίστεως discedent, deficient a fide. Act. 5, 37. καὶ ἀπέστησε λαὸν et avertit populum cf. Deu. 13, 10. ἐζήτησεν ἀποστῆσαι σε ἀπὸ κυρίου voluit te avertere a Deo, Dan. 11, 5. ὁ λόγος ἀπ' ἐμοῦ ἀπέστη, res a me recessit. Esth. VI, 1. ὁ δε κύριος

ϱιον ἀπέϛησε τὸν ὕπνον τȣ̃ βασιλέως Dominus avertit ſomnum a rege Gen. 12, 8. Ἀπέϛη ἐκεῖθεν, εἰς τὸ ὄϱος diſceſſit inde in montem 1 Reg. 18, 13. ἀπέϛησεν αὐτὸν Σαȣ̈λ ἀπ' αὐτȣ̃ Saul illum a ſe dimittebat ψ. VI, 8. Ἀπόϛητε ἀπ' ἐμȣ̃ diſcedite a me.

Ἀχϱειόω inutile reddo 4 Reg. 3, 19. ψ. 13, 4. ψ. 52, 4. Jer. 52, 4. cf. Rom. 3, 11.

B.

Βαπτίζω abluo Judith. 12, 7. ἐβαπτίζετο ἐπὶ τῆς πηγῆς abluebat ſe ad fontem Sir. 34, 27. βαπτιζόμενος ἀπὸ νεκϱȣ̃ qui abluit ſe poſtquam mortuum contrectavit cf. Marc. 7, 4. Mat. 28, 19.

Βαϱύνω gravo Ex. 8, 15. ἐβαϱύνθη ἡ καϱδία αὐτȣ̃ gravatum eſt cor ejus c. 8, 32. c. 9, 7. 35. c. 10, 1. 1 Reg. 6, 6. Jud. 1, 37. Sap. 9, 15. φθαϱτὸν γὰϱ σῶμα βαϱύνει ψυχὴν cf.

Luc.

Luc. 21, 34. μήποτε βαρυνθῶσιν ὑμῶν καρδίαι ἐν κραιπάλῃ.

Βασκαίνω invideo. Sir. 14, 6. τȣ̃ βασκαίνοντος ἑαυτὸν ȣ̓κ ἔϛι πονηρότερος illo, qui ſibimet ipſi invidet, non eſt pejor Sir. 14, 8. πονηρὸς ὁ βασκαίνων ὀφθαλμῷ malignus qui eſt oculo invido. Heſychius Βασκαίνει. λυπεῖ. φθονεῖ. μέμφεται, cf. Gal. 3, 1. Τὶς ὑμᾶς ἐβάσκανε vid. Schwarzius p. 243. Comm. Crit. et Philol. linguae Graecae N. T. Βασκαίνω invideo. Haec propria eſſe videtur ſignificatio hujus verbi, vid. Pollux III. c. 18. Cum invidia vero veteres conjunctam credebant copiam malorum, quae infligerentur hominibus, quibus invideretur: ita factum ut βασκαίνω pro faſcino id eſt impedio alicujus bona et proſperitatem poneretur Gal. 3, 1. vis verbi βασκαίνει obtinet illa quae eſt criminari, quiritari, calumniari. Sententia Pauli eſt: Quis calumniatus eſt praecepta mea, ut vos

iis id eſt veritati obtemperare nolitis. cf. Syrus ܗܢܘ ܫܪܪܘܬܐ ܒܟܘܢ.

Βδέλυγμα idolum 3 Reg. 11, 5. Deu. 29, 17. Exod. 8, 26. cf. Ap. 17, 4. ἔχουσα χρυσοῦν ποτήριον ἐν τῇ χειρὶ αὐτῆς, γέμον βδελυγμάτων καὶ ἀκάθαρτητος πορνείας αὐτῆς. 5. μήτηρ τῶν πορνῶν καὶ τῶν βδελυγμάτων τῆς γῆς.

βιάζω vi perrumpo, irrumpo 2 Macc. 14, 41. τὴν αὐλαίαν θύραν βιαζομένων cum in portam atrii irrumperent cf. Mat. 11, 2. ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν βιάζεται.

Βίβλος recenſio Gen. V, 1. αὕτη ἡ βίβλος γενέσεως ἀνθρώπων. Haec eſt recenſio originis hominum. vide et Gen. II, 4. Ἅυτη ἡ βίβλος γενέσεως οὐρανοῦ καὶ γῆς cf. Mat. 1, 1. Βίβλος γενέσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Βραβεύω palmam vel proemium certaminis adjudico, tribuo, dijudico Sap. X, 12. ἀγῶνα ἰσ-

χυρὸν

χυρὸν ἐβϱάβευσεν αὐτῷ palmam certaminis fortis adjudicavit illi. Hinc dirigo. Hesychius: Βϱαβεύει, διακϱίνει, ἐπιψηφίζεται, μεσιτεύει διοίκησιν (l. διοικεῖ). βϱαβεύει dijudicat, adjudicat intercedit, dirigit Lex. Cyrilli Ms. Brem. βϱαβεύει, διακϱίνει, διανέμει, διοικεῖ. Hoc illustrat Col. 3, 15. ἡ εἰϱήνη τȣ̃ Θεȣ̃ βϱαβευέτω ἐν ταῖς καϱδιαῖς ὑμῶν imperet pax Dei, imperet in animis vestris. Consentit Syrus: ܘܫܠܡܗ
ܕܡܫܝܚܐ ܢܕܒܪ ܒܠܒܘܬܟܘܢ.

Βϱαδύνω cunctor, tardo. Sic 1 Tim. 3, 15. Ἐὰν δὲ βϱαδύνω· 2 Petr. 3, 9. ȣ̉ βϱαδύνει ὁ κύϱιος τῆς ἐπαγγελίας. Non cunctatur Dominus promissionis, Dominus qui se venturum esse promisit. Uti κύϱιος ἐπαγγελίας hoc loco Christus dicitur, sic 2 Thess. 2, 16. Dominus pacis vocatur Αὐτὸς δὲ ὁ κύϱιος τῆς εἰϱήνης δώῃ ὑμῖν τὴν εἰϱὴνην. Gemina est his verbis phrasis Pauli Rom. 15, 5. ὁ δὲ Θεὸς τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς

παρακλήσεως δώη ὑμῖν τὸ αὐτὸ φρονεῖν. Nititur haec interpretatio conſenſu verſionis LXX interpretum Jeſ. 46, 13. Ἤγγισα τὴν δικαιοσύνην μȣ, καὶ τὴν σωτηρίαν τὴν παρ᾽ ἐμȣ, ȣ̓ βραδυνῶ. Deu. 7, 10. καὶ ἀποδιδȣ̀ς τοῖς μισȣ̃σι κατὰ πρόσωπον ἐξολοθρῶσαι αὐτȣ̀ς. καὶ ȣ̓χὶ βραδυνεῖ τοῖς μισȣ̃σι. Gen. 40, 10. ἐι μὴ γὰρ ἐβραδύναμεν, ἤδη ἂν ὑπεςρέψαμεν δίς.

Γ.

Γάμος conjugium. Sap. XIII, 17. περὶ δὲ κτημάτων καὶ γάμων καὶ τέκνων προσευχόμενος pro facultatibus et conjugio et liberis orans. Sap. XIV. 24. ȣ̓́τε βίȣς, ȣ̓́τε γάμȣς καθαρȣ̀ς ἔτι φυλάσσȣσιν neque vitam, neque conjugia pura amplius ſervant 26. γάμων ἀταξία, μοιχεία καὶ ἀσέλγεια conjugiorum confuſio, adulterium et laſcivia. Eodem ſenſu Hebr. 13, 3. τίμιος ὁ γάμος ἐν πᾶσι, καὶ ἡ κοίτη ἀμίαντος in

pretio

pretio ſit conjugium inter omnes et torus impollutus.

Solenne epulum, convivium. Tob. 9, 2. Ἀυτὸν ἄγε μοι εἰς τὸν γάμον v. 6. ἦλθον εἰς τὸν γάμον cf. Luc. 14, 8. ὅταν κληθῇς ὑπό τινος εἰς γάμȣς c. 12, 36. πότε ἀναλύσει ἐκ τῶν γάμων.

Γὰρ utique Jeſ. 45, 15. σὺ γὰρ εἶ Θεὸς, καὶ ȣ̓κ ᾔδειμεν. Eodem ſenſu legitur γὰρ Joh. 9, 30. Act. 4, 27. συνήχθησαν γὰρ ἐπ᾽ ἀληθείας ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἐπὶ τὸν ἅγιον παῖδά σȣ ἰησȣ͂ν. c. 16, 37. ȣ̓ γάρ. ἀλλὰ ἐλθόντες ἀυτοὶ ὑμᾶς ἐξαγαγέτωσαν. cf. et Devarium de Graecae L. Particulis p. 87.

Γενεὰ aetas, generatio hominum ſimul viventium, דוֹר Hebr. Matth. 1, 17. πᾶσαι γενεαὶ Matth. 24, 34. ȣ̓ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ ἄυτη ἕως ἂν πάντα ταῦτα γένηται. Homines jam viventes erunt adhuc ſuperſtites, quando haec accidere incipient. Gen. 6, 9. τέλειος ὢν ἐν τῇ γενεᾷ

αὐτοῦ qui perfectus erat ſua aetate Num. 32, 13. ἕως ἐξανηλώθη πᾶσα ἡ γενεὰ οἱ ποιοῦντες τὰ πονηρὰ ἔναντι κυρίου usque dum conſumeretur tota generatio, quae mala faciebat coram Domino. Deut. 2, 14. Eccl. 1, 4. Deu. 23, 3. Sic et Homerus tempus vitae hominum, quod latine aetatem vocant, γενεὰν appellat. Heſychius: Γενεὰ, φυλὴ, ἐπὶ διαστήματος χρόνων (Palmerius legit χρόνου) τῶν μὴ κατ᾽ αὐτὸ βεβιωκότων

Τῷ δ᾽ ἤδη δύο μὲν γενεαὶ μερόπων ἀνθρώπων.
Τὴν δὲ γενεὰν ὑφίστανται ἐτῶν οἱ μὲν κ. οἱ δὲ κε οἱ δὲ λ. Γενεὰ familia, de intervallo temporum eorum qui non ſimul vixerunt (Homerus de Neſtore Il. ά v. 250.) Illi jam duae quidem aetates varia lingua loquentium hominum. Γενεὰν, aetatem, vero alii quidem viginti, alii viginti quinque, alii tandem triginta annorum eſſe dicunt.

Γένεσις origo, nativitas, vita Jac. 3, 6. φλογίζουσα τὸν τροχὸν τῆς γενέσεως inflammans cur-

ſum

ſum nativitatis vel potius vitae. conf. Judith. XII, 18. ἐμεγαλύνθη τὸ ζῆν μȣ ἐν ἐμοὶ σήμερον παρὰ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς γενέσεως μȣ magnificata eſt vita mea in me hodie prae omnibus diebus vitae meae. Sap. VII, 5. ȣ̓δεὶς γὰρ βασιλεὺς ἑτέραν ἔσχε γενέσεως ἀρχήν.

Γένος natio, gens, Geneſ. 11, 6. et 34, 16. γένος ἕν populus unus Eſth. 2, 10. ȣ̓χ ὑπέδειξεν Ἐσθὴρ τὸ γένος αὐτῆς non indicabat Eſther genus ſuum. Eſ. 43, 20. τὸ γένος μȣ τὸ ἐκλεκτόν. Inde Petrus 1 Ep. 2, 9. fideles N. T. appellat γένος ἐκλεκτόν.

Γίνομαι 4 Reg. 23, 22. ȣ̓κ ἐγένετο τὸ πάσχα τȣ̃το non tale celebratum erat paſcha. vide et v. 23. Sic Graecis verbum γίνεσθαι de feſtis diebus celebrandis alias uſurpari ex Xenophonte oſtendit Raphelius ad Matth. 26, 2. οἴδατε ὅτι μετὰ δύο ἡμέρας τὸ πάσχα γίνεται.

Μὴ γένοιτο abſit. Gen. 44, 7. 17. Joſ. 22, 29. 3 Reg. 21, 3. cf. Rom. 3, 31. 6, 2. 15.

Catalogum vocum quarum ſignificationes eruit Bielianus Theſaurus e LXX interpretibus, et N. T. illuſtrat, facile augere poſſem, niſi limites praefationis nimis extendere dubitarem. Sufficient ea, quae attuli ad ſupplenda et confirmanda ea, quae ſpecimen primum meum exercitationum grammaticarum ad illuſtrandum N. T. e verſione LXX interpretum continet.

Scr. Hoyae Id. Feb. MDCCLXXXIII.

Δ.

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de
/rosdok/ppn824081722/phys_0024
DFG

Δ.

Δαιμόνιον Malus genius. Hoc ſenſu vocabulum hoc eſt obvium in N. T. Matth. 7, 22. καὶ τῷ σῷ ὀνόματι δαιμόνια ἐξεβάλομεν. c. 9, 33. 34. ἐκβληθέντος τοῦ δαιμονίου ἐλάλησεν ὁ κωφός. Ἐν τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια. Jo. 7, 20. δαιμόνιον ἔχεις a malo genio es agitatus. 1 Cor. 10, 20. 21. ἀλλ' ὅτι ἃ θύει τὰ ἔθνη δαιμονίοις θύει καὶ οὐ Θεῷ. οὐ θέλω δὲ ὑμᾶς κοινωνοὺς τῶν δαιμονίων γίνεσθαι. οὐ δύνασθε ποτήριον κυρίου πίνειν καὶ ποτήριον δαιμονίων. οὐ δύνασθε τραπέζης κυρίου μετέχειν καὶ τραπέζης δαιμονίων. Confirmant hanc interpretationem ſeptuaginta interpretes. ψ. 96, 5. πάντες οἱ Θεοὶ τῶν ἐθνῶν δαιμόνια. Omnes dii gentium profanarum mali ſunt genii. Jeſ. 65, 11. ὑμεῖς δὲ οἱ ἐγκαταλιπόντες με καὶ ἐπιλανθανόμενοι τὸ ὄρος τὸ ἅγιόν μου καὶ ἑτοιμάζοντες τῷ δαιμονίῳ τράπεζαν malo genio menſam paravi-

ſtis. Deut. 32, 17. ἔθυσαν δαιμονίοις καὶ ȣ̓ Θεῷ. Malis ſacrificaverunt geniis, minime vero Deo. ψ. 106, 37. καὶ ἔθυσαν τȣ̀ς υἱȣ̀ς αὐτῶν καὶ τὰς θυγατέρας αὐτῶν τοῖς δαιμονίοις. Sacrificaverunt filios filiasque malis geniis. Jure noſtro ex uſu loquendi primitivi vocabuli confirmamus uſum derivati. Hinc δαιμονιζόμενοι non inſani ſed a diabolo vexati ſunt homines. Matth. 4, 24. προσήνεγκαν αὐτῷ δαιμονιζομένȣς. Apportaverunt ad eum a malo genio agitatos. c. 8, 16. προσήνεγκαν αὐτῷ δαιμονιζομένȣς πολλȣ́ς. Idem notat δαιμονισθείς. Marc. 5, 18. Luc. 8, 36. Neque profanorum auctorum libri ab hoc uſu vocabuli abhorrent, quibus δαιμόνιον eſt ſpiritus. Apparet hoc ex Iſocrate, qui praecipit: Τίμα τὸ δαιμόνιον Orat. I. ad Demonicum p. 9. cf. Act. 17, 18. ξενῶν δαιμονίων δοκεῖ καταγγελεὺς εἶναι.

Δάκνω mordeo, metaphorice proſcindo conviciis, noceo. Gal. 5, 15. εἰ δὲ ἀλλήλȣς δάκνετε

τε. Illuſtrant hanc interpretationem verba haec Mich. 3, 5. τάδε λέγει κύριος ἐπὶ τȣ̀ς προφήτας τȣ̀ς πλανῶντας τὸν λαόν μȣ, τȣ̀ς δάκνοντας ἐν τοῖς ὀδȣ̃σιν αὐτῶν. Haec Deus profert contra vates, qui in errores inducunt populum meum et ei nocent dentibus ſuis. Sic Habac. 2, 7. ὅτι ἐξαίφνης ἀναςήσονται δάκνοντες αὐτόν. Statim exiſtent qui ei nocebunt.

Δέχομαι 1. percipio, admitto. 1 Cor. 2, 14. ψυχικὸς ἄνθρωπος ȣ̓ δέχεται τὰ τȣ̃ πνεύματος Θεȣ̃, μωρία γὰρ αὐτῷ ἐςι καὶ ȣ̓ δύναται γνῶναι, ὅτι πνευματικῶς ἀνακρίνεται. Homo ob vitioſitatem naturae ſuae non recipit doctrinam ſalutarem, quae a ſpiritu Dei proficiſcitur, ſtultam eſſe eam putat. Haec phraſis conſentit cum iis verbis, quibus LXX interpretes utuntur. Prov. 2, 1. υἱὲ ἐὰν δεξάμενος ῥῆσιν ἐμῆς ἐντολῆς. c. 4, 10. καὶ δέξαι ἐμȣ̀ς λόγȣς. c. 10, 9. σοφὸς καρδίᾳ δέξεται ἐντολάς. c. 21, 11. συνιῶν δὲ σοφὸς

δέξεται γνῶσιν. Jer. 2, 30. παιδείαν ὀυκ ἐδέξατε. c. 5, 3. καὶ ὀυκ ἠθέλησαν δέξασθαι παιδείαν. c. 7, 27. ὀυδὲ ἐδέξατο παιδείαν. c. 17, 23. τοῦ μὴ δέξασθαι παιδείαν. Soph. 3, 2. ὀυκ ἐδέξατο παιδείαν.

2. beneficia tribuo. Matth. 10, 40. ὁ δεχόμενος ὑμᾶς ἐμὲ δέχεται, καὶ ὁ ἐμὲ δεχόμενος δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με. Illustrant hanc significationem LXX, quibus δέχομαι respondet vocabulo רָצָה Lev. 7, 18. ὀυ δεχθήσεται τῷ προσφέροντι αὐτό. c. 19, 7. ἄθυτόν ἐστιν, ὀυ δεχθήσεται. c. 22, 23. εἰς δὲ εὐχήν σου ὀυ δεχθήσεται. 25. μῶμος ἐν αὐτοῖς ὀυ δεχθήσεται. 27. δεχθήσεται εἰς δῶρα.

Δίδωμι permitto. Num. 21, 23. καὶ ὀυκ ἔδωκε Σηὼν τῷ Ἰσραὴλ παρελθεῖν διὰ τῶν ὁρίων αὐτοῦ. ψ. 121, 7. μὴ δώῃς εἰς σάλον τὸν πόδα σου. ψ. 55, 22. ἐπίῤῥιψον ἐπὶ κύριον τὴν μέριμνάν σου, καὶ αὐτός σε διαθρέψει· ὀυ δώσει εἰς τὸν

αἰῶ-

αἰῶνα σάλον τῷ δικαίῳ. Act. 2, 27. Petrus allegat verba e ψ. 16, 10. ὀυδὲ δώσεις τὸν ὅσιόν σου ἰδεῖν διαφθοράν. Non permittes ſanctum tuum videre corruptionem h. e. putrefactionem. Sic Rom. 11, 8. ἔδωκεν αὐτοῖς ὁ Θεὸς πνεῦμα κατανύξεως. Deus permiſit ut ſtupidi fierent.

Δίκαιος juſtus, 1. qui propter fidem in Chriſtum juſtus et innocens a Deo pronuntiatur, cui peccatum remittitur, non imputatur. Hanc ſignificationem confirmant verba Pauli: Gal. 3, 11. ὅτι δὲ ἐν νόμῳ ὀυδεὶς δικαιοῦται παρὰ Θεῷ, δῆλον, ὅτι ὁ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται. Per legem neminem a Deo juſtum pronuntiari, innocentem pronuntiari, juſtificari in aprico eſt. Nam vitae aeternae erit ille particeps, qui per fidem juſtificatur, innocens, juſtus pronuntiatur, cui propter fidem peccatum remittitur. Sua nimirum facit Apoſtolus verba prophetae Habac. 2. 4. Ἐὰν ὑποστείληται, ὀυκ ἐυδοκεῖ ἡ ψυχή μου ἐν αὐτῷ. Ὁ

δὲ δίκαιος ἐκ πίςεως μȣ ζήσεται. Alexandrinus codex legit: Ὁ δὲ δίκαιος μȣ ἐκ πίςεως ζήσεται. Hanc interpretationem confirmant praedicata, quibus gaudet δίκαιος in codice ſacro. Vita enim aeterna ei promittitur, quae fide in Chriſtum acquiritur. Opponitur juſtus impio, qui aeternis cruciatibus dignus eſt, cui peccata imputantur. Matth. 25, 46. καὶ ἀπελεύσονται ȣ̃τοι εἰς κόλασιν αἰώνιον, οἱ δὲ δίκαιοι εἰς ζωὴν αἰώνιον. Gen. 6, 9. Νῶε ἄνθρωπος δίκαιος, τέλειος ἐν τῇ γενεᾷ αὐτȣ̃. gratus acceptusque Deo Noachus dicitur eodem commate: τῷ Θεῷ εὐηρέςησε Νῶε. Antecedente commate elogium hoc Noacho tribuitur: Νῶε δὲ εὗρε χάριν ἐναντίον κυρίȣ τȣ̃ Θεȣ̃. Gratiam hanc a Deo fide in Chriſtum impetravit, δίκαιος ergo dicitur fuiſſe, quia ob hanc fidem peccata ei non ſunt imputata, ſed remiſſa. Quis auſit hoc negare, qui verba Pauli legit Eb. 9, 7. Πίςει χρηματισθεὶς Νῶε περὶ τῶν μηδέπω βλεπομέ-

πομένων εὐλαβηθεὶς κατεσκεύασε κιβωτὸν εἰς σωτηρίαν τοῦ οἴκου αὐτοῦ, δι᾽ ἧς κατέκρινε τὸν κόσμον, καὶ τῆς κατὰ πίστιν δικαιοσύνης ἐγένετο κληρονόμος. Noachum Deus alloquitur: Σὲ εἶδον δίκαιον ἐναντίον μου. His verbis Deus indicat, ſe propter fidem juſtum pronuntiare Noachum. cf. Rom. 5, 19. διὰ τῆς ὑπακοῆς τοῦ ἑνὸς δίκαιοι κατασταθήσονται οἱ πολλοί.

2. δίκαιος benignus Matth. 1, 19. Ἰωσὴφ δὲ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς δίκαιος ὢν Joſephus autem ejus maritus uti benignus erat. Illuſtrari haec interpretatio poteſt ex Pſ. 112, 9. פִּזַּר - - צִדְקָתוֹ עֹמֶדֶת לָעַד Diſtribuit egenis, ſemper eſt benignus. LXX interpretibus ſunt אַנְשֵׁי־חֶסֶד δίκαιοι. Jeſ. 57, 1. אַנְשֵׁי־חֶסֶד נֶאֱסָפִים vertunt LXX ἄνδρες δίκαιοι αἴρονται.

3. pius, qui fidem oſtendit bonis operibus. Matth. 13, 17. Ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ὅτι πολλοὶ προφῆται καὶ δίκαιοι ἐπεθύμησαν ἰδεῖν, ἃ

βλέ-

βλέπετε, καὶ οὐκ εἶδον. Matth. 25, 46. καὶ ἀπελεύσονται ὗτοι εἰς κόλασιν αἰώνιον. οἱ δὲ δίκαιοι εἰς ζωὴν αἰώνιον. Nomine δικαίων Jeſu venire hic eos, qui oſtendant fidem bonis operibus, antecedentia docent. Τότε ἐρεῖ ὁ βασιλεὺς τοῖς ἐκ δεξιῶν αὐτȣ̃· Δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τȣ̃ πατρός μȣ. Quia δίκαιοι ſunt εὐλογημένοι τȣ̃ πατρὸς fide in Chriſtum a Deo fuerunt donati. Nam Paulus ita nos docet: Gal. 3, 8. 9. Προϊδȣ̃σα δὲ ἡ γραφὴ ὅτι ἐκ πίστεως δικαιοῖ τὰ ἔθνη ὁ Θεὸς προευηγγελίσατο τῷ Αβραάμ· ὅτι ἐνευλογηθήσονται ἐν σοὶ πάντα τὰ ἔθνη. ὥστε οἱ ἐκ πίστεως εὐλογȣ̃νται σὺν τῷ πιστῷ Αβραάμ. Pergit Salvator: κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμȣ. Ἐπείνασα γὰρ, καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν, ἐδίψησα, καὶ ἐποτίσατέ με, ξένος ἤμην, καὶ συνηγάγετέ με, γυμνὸς, καὶ περιεβάλετέ με, ἠσθένησα, καὶ ἐπεσκέψασθέ με, ἐν φυλακῇ ἤμην, καὶ ἤλθετε πρός

με.

με. Fidem eam, quae ſalvet, bonis operibus eſſe oſtendendam expreſſis Jacobus teſtatur verbis, c. 2, 14. τί τὸ ὄφελος ἀδελφοί μȣ, ἐὰν πίϛιν λέγῃ τις ἔχειν, ἔργα δὲ μὴ ἔχῃ; μὴ δύναται ἡ πίϛις σῶσαι αὐτόν; Qui conſulit LXX interpretes, facile videbit, obviam eſſe hanc ſignificationem vocabuli δίκαιος, ut pium, qui fidem bonis operibus manifeſtet, notet. ψ. 1. Ὅτι γινώσκει κύριος ὁδὸν δικαίων. Approbat facta piorum Deus. Gen. 18, 23. μὴ συναπολέσῃς δίκαιον μετὰ ἀσεβῶν. 24. ἕνεκεν τῶν πεντήκοντα δικαίων.

Δικαιοσύνη 1. pietas. Codex ſacer δικαιοσύνην includere fidem qua ordinem ſalutis amplectimur, docet. Poſtulat a Chriſtiano fidem et amorem Gal. 5, 6. Ἐν Χριϛῷ Ἰησȣ̃ ὄτε περιτομή τι ἰσχύει, ὄτε ἀκροβυϛία, ἀλλὰ πίϛις δι᾽ ἀγάπης ἐνεργȣμένη. Petrus praecipit ἀρετὴν quam fides praecedit 2 Petr. 1, 5. Ἐπιχορηγήσατε ἐν τῇ πίϛει ὑμῶν ἀρετήν. Ut ἀλήθεια religio eſt, ſic

δικαιο-

δικαιοσύνη. Ἀλήθεια est religio quatenus a nobis creditur, δικαιοσύνη quatenus vitam emendat nostram. Hanc interpretationem vocis δικαιοσύνη loquendi usus tum N. T. tum LXX interpretum comprobat. Jesus ait: Matth. 5, 20. λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι ἐὰν μὴ περισσεύῃ ὑμῶν ἡ δικαιοσύνη πλεῖον τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Salvi non potestis fieri, nisi religione, fide et operibus vincatis legis peritos et Pharisaeos. Respondent his verbis ψ. 40, 10. εὐηγγελισάμην δικαιοσύνην ἐν ἐκκλησίᾳ μεγάλῃ 11. τὴν δικαιοσύνην μου οὐκ ἔκρυψα ἐν τῇ καρδίᾳ μου, τὴν ἀλήθειάν σου, καὶ τὸ σωτήριόν σου εἶπα. Οὐκ ἔκρυψα τὸ ἔλεός σου καὶ τὴν ἀλήθειάν σου ἀπὸ συναγωγῆς πολλῆς. Hoc vaticinium agit de Christo, qui veram religionem, verum cultum Dei homines in ecclesia docuit. Dan. 12, 3. illustrat ea, quae attulit. מַצְדִּיקֵי־הָרַבִּים sunt doctores, qui

verum cultum Dei multos docuerunt et ad eum adduxerunt. Dicta quam plurima δικαιοσύνην significare pietatem, religionem, cultum Dei verum LXX interpretibus in aprico est. Comprobant hoc dicta sequentia: Prov. 21, 16. Ανὴρ πλανώμενος ἐξ ὁδοῦ δικαιοσύνης ἐν συναγωγῇ γιγάντων ἀναπαύσεται ψ. 15, 2. κύριε, τίς παροικήσει ἐν τῷ σκηνώματί σου; καὶ τις κατασκηνώσει ἐν τῷ ὄρει τῷ ἁγίῳ σου· Πορευόμενος ἄμωμος καὶ ἐργαζόμενος δικαιοσύνην. ψ. 23, 3. ὡδήγησέν με ἐπὶ τρίβους δικαιοσύνης ἕνεκεν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ. ψ. 45, 9. ἠγάπησας δικαιοσύνην, καὶ ἐμίσησας ἀνομίαν Prov. 1, 3. νοῆσαι δικαιοσύνην ἀληθῆ. Jes. 1, 26. κληθήσῃ πόλις δικαιοσύνης. c. 26, 9. δικαιοσύνην μάθετε οἱ ἐνοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς. Ezech. 3, 20. καὶ ἐν τῷ ἀποστρέφειν δίκαιον ἀπὸ δικαιοσυνῶν αὐτοῦ, καὶ ποιήσει παράπτωμα, καὶ δώσω τὴν βάσανον εἰς πρόσωπον αὐτοῦ, αὐτὸς ἀποθανεῖται. Hos. 2, 19. μνηστεύσομαί

σομαί σε ἐμαυτῷ εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ μνηστεύσομαί σε ἐμαυτῷ ἐν δικαιοσύνῃ Prov. 14, 34. δικαιοσύνη ὑψοῖ ἔθνος, ἐλασσονοῦσι δὲ φυλὰς ἁμαρτίαι. Ezech. 14, 14. Αὐτοὶ ἐν τῇ δικαιοσύνῃ αὐτῶν σωθήσονται. Timor Dei in ſacro codice eſt religio. Timere Deum eſt colere Deum. Jam λατρεύειν Θεῷ ἐν δικαιοσύνῃ idem eſt ac Deum timere; δικαιοσύνην ergo eſſe pietatem, verum Dei cultum, quis negaverit? Cognoſcimus hoc e Joſ. 24, 14. καὶ νῦν φοβήθητε κύριον, καὶ λατρεύσατε αὐτῷ ἐν εὐθύτητι, καὶ ἐν δικαιοσύνῃ, καὶ περιέλεσθε τοὺς θεοὺς τοὺς ἀλλοτρίους, οἷς ἐλάτρευσαν οἱ πατέρες ὑμῶν ἐν τῷ πέραν τοῦ ποταμοῦ καὶ ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ λατρεύσατε κυρίῳ.

2. juſtitia fidei. Rom. 4, 3. Abraham credidit Deo καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην. Phil. 3, 9. ἔχων τὴν ἐκ Θεοῦ δικαιοσύνην ἐπὶ τῇ πίστει. Paulus utitur eadem Phraſi qua LXX Gen. 15, 6. καὶ ἐπίστευσεν Ἀβρὰμ τῷ Θεῷ καὶ ἐλογίσθη αὐ-

τῷ

τῷ εἰς δικαιοσύνην cf. Gal. 3, 6. Ἀβραὰμ ἐπίστευσε τῷ Θεῷ καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην. et Eb. 9, 7. τῆς κατὰ πίστιν δικαιοσύνης κληρονόμος ἐγένετο.

δικαιόω justifico. Deus justificat homines credentes in Christum, iis non imputat peccata propter fidem in Christum. Per totam epistolam ad Romanos verbum δικαιοῦν sensu forensi usurpatur, pro justum aliquem pronuntiare. Rom. 3, 20. Ἐξ ἔργων νόμου οὐ δικαιωθήσεται πᾶσα σὰρξ 24. δικαιούμενοι δωρεὰν τῇ αὐτοῦ χάριτι διὰ τῆς ἀπολυτρώσεως τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. v. 26. εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν δίκαιον καὶ δικαιοῦντα τὸν ἐκ πίστεως Ἰησοῦ. c. 4, 2. Εἰ γὰρ Ἀβραὰμ ἐξ ἔργων ἐδικαιώθη, ἔχει καύχημα, ἀλλ' οὐ πρὸς τὸν Θεόν. c. 5, 1. δικαιωθέντες οὖν ἐκ πίστεως εἰρήνην ἔχομεν πρὸς τὸν Θεόν. v. 9. δικαιωθέντες νῦν ἐν τῷ αἵματι αὐτοῦ σωθησόμεθα δι' αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ὀργῆς. Gemina his affert Gal. 3, 11. ὅτι δὲ ἐν

τῷ νόμῳ οὐδεὶς δικαιοῦται παρὰ τῷ Θεῷ, δῆλον, ὅτι ὁ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται. c. 2, 16. ἡμεῖς φύσει Ἰουδαῖοι, καὶ οὐκ ἐξ ἐθνῶν ἁμαρτωλοί. εἰδότες ὅτι οὐ δικαιοῦται ἄνθρωπος ἐξ ἔργων νόμου, ἐὰν μὴ διὰ πίστεως Ἰησοῦ Χριστοῦ. καὶ ἡμεῖς εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν ἐπιστεύσαμεν, ἵνα δικαιωθῶμεν ἐκ πίστεως Χριστοῦ, καὶ οὐκ ἐξ ἔργων νόμου. διότι οὐ δικαιωθήσεται ἐξ ἔργων νόμου πᾶσα σάρξ. Hanc interpretationem confirmant LXX. Jeſ. 1, 17. καὶ δικαιώσατε χήραν c. 5, 23. δικαιοῦντες τὸν ἀσεβῆ ἕνεκεν δώρων. Ex. 23, 7. καὶ οὐ δικαιώσεις τὸν ἀσεβῆ ἕνεκεν δώρων. Deu. 25, 1. καὶ δικαιώσωσι τὸν δίκαιον. 1 Reg. 8, 32. καὶ σὺ εἰσακούσῃ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ ποιήσεις, καὶ κρινεῖς τὸν λαόν σου Ἰσραὴλ, ἀνομηθῆναι ἄνομον, δοῦναι τὴν ὁδὸν αὐτοῦ εἰς κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ τοῦ δικαιῶσαι δίκαιον, δοῦναι αὐτῷ κατὰ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ. 2 Chron. 6, 23. τοῦ δικαιῶσαι δίκαιον. Con-

ſentit cum his verbis dictum Sir. 31, 5. ὁ ἀγαπῶν χρυσίον ἐ δικαιωθήσεται.

δικαίωμα 1. lex, ſtatutum Luc. 1, 6. ἦσαν δὲ δίκαιοι ἀμφότεροι ἐνώπιον τȣ̃ Θεȣ̃, πορευόμενοι ἐν πάσαις ἐντολαῖς καὶ δικαιώμασι τȣ̃ κυρίȣ ἄμεμπτοι. Rom. 1, 32. τὸ δικαίωμα τȣ̃ Θεȣ̃ ἐπιγνόντες. Eodem ſenſu LXX δικαίωμα uſurpant. Gen. 26, 5. καὶ ἐφύλαξε τὰ δικαιώματά μȣ Num. 30, 17. ταῦτα τὰ δικαιώματα ὅσα ἐνετείλατο κύριος. Deu. 4, 1. Ἄκȣε τῶν δικαιωμάτων καὶ κριμάτων. ψ. 118. τȣ̃ φυλάξαι δικαιώματά σȣ Lev. 25, 18. ποιήσεται πάντα δικαιώματά μȣ Deut. 30, 15. καὶ φυλάσσειν τὰ δικαιώματα αὐτȣ̃.

2. juſtificatio. Rom. 5, 16. 18. τὸ χάρισμα ἐκ πολλῶν παραπτωμάτων εἰς δικαίωμα. Sic 2 Sam. 19, 28. καὶ τί ἐςι μοὶ ἔτι δικαίωμα. Jer. 11, 20. πρὸς σὲ ἀπεκάλυψε τὸ δικαίωμά μȣ.

διπλόος duplex, multus. 1 Tim. 5, 17. διπλῆς τιμῆς ἀξιέσθωσαν multis donis digni ſunt cenſendi. Apoc. 18, 6. διπλώσατε αὐτῇ διπλᾶ. graviſſimas ei poenas infligite. Matth. 23, 15. ποιεῖτε αὐτὸν υἱὸν γεέννης διπλότερον ὑμῶν. Efficitis ut peior vobis fiat, maximis ſuppliciis futuri ſeculi dignus ſit. Sic Jeſ. 40, 2. ἐδέξατο ἐκ χειρὸς κυρίε διπλᾷ. Jer. 16, 17. ἀνταποδώσω διπλᾶ τὰς κακίας Job. 42, 10. ἔδωκε δὲ ὁ κύριος διπλᾶ. Sir. 20, 9. δώσω τὸ ἀνταπόδομα διπλεν.

δόγμα edictum. Luc. 2, 1. Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, ἐξῆλθε δόγμα παρὰ Καίσαρος Αυγέςε. Dan. 3, 29. καὶ ἐγὼ ἐκτίθεμαι τὸ δόγμα. c. 6, 9. Τότε ὁ βασιλεὺς Δαρεῖος ἐπέταξε γραφῆναι τὸ δόγμα. v. 8. ὅπως μὴ ἀλλοιωθῇ τὸ δόγμα Περσῶν καὶ Μήδων.

δοκιμάζω 1. exploro. 1 Cor. 3, 13. Ἑκάςε τὸ ἔργον ὁποῖόν ἐςι τὸ πῦρ δοκιμάσει. c. 11, 28. δοκιμαζέτω ἐν ἑαυτὸν ἄνθρωπος 1 Theſſ. 5, 21.

παν-

Universitäts Bibliothek Rostock http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn824081722/phys_0040 DFG

πάντα δοκιμάζετε. 1 Joh. 4, 1. ἀλλὰ δοκιμάζετε τὰ πνεύματα, εἰ ἐκ Θεȣ͂ ἐςιν. Sic LXX Job. 34, 3. ὅτι ȣ̃ς λόγȣς δοκιμάζει. ψ. 17, 3. ἐδοκίμασας τὴν καρδίαν μȣ, ἐπισκέψω νυκτός. ψ. 26, 2. δοκίμασόν με κύριε, καὶ πείρασόν με.

2. probo, approbo, eligo. Rom. 14, 22. Ἐν ᾧ δοκιμάζει in eo, quod eligit. 1 Cor. 16, 3. ȣ̔ς ἐὰν δοκιμάσητε, δι' ἐπιςολῶν τȣ́τȣς πέμψω ἀπενεγκεῖν τὴν χάριν ὑμῶν εἰς Ἱερȣσαλήμ. Quoscunque elegeritis, approbaveritis, eos mittam cum epiſtolis, ut pecuniam afferant Hieroſolyma. Sic LXX. Prov. 8, 10. καὶ γνῶσιν ὑπὲρ χρυσίον δεδοκιμασμένον. c. 17, 3. ὥσπερ δοκιμάζεται ἐν καμίνῳ ἄργυρος. Sic. Sir. 2, 5. ὅτι ἐν πυρὶ δοκιμάζεται χρυσὸς, καὶ ἄνθρωποι δεκτοὶ ἐν καμίνῳ ταπεινώσεως. 2 Macc. 4, 3. ὥςε καὶ διά τινος ὑπὸ τȣ͂ Σίμωνος δεδοκιμασμένων φόνȣς συντελεῖσθαι.

δοκίμιον ſpectatio. Jac. 1, 3. γίνωσκοντες ὅτι τὸ δοκίμιον ὑμῶν τῆς πίςεως κατεργάζεται ὑπομονήν. 1 Petr. 1, 7. ἵνα τὸ δοκίμιον ὑμῶν τῆς πίςεως πολὺ τιμιώτερον χρυσίȣ τȣ̃ ἀπολλυμένȣ, διὰ πυρὸς δὲ δοκιμαζομένȣ, ἑυρεθῇ εἰς ἔπαινον καὶ τιμὴν καὶ δόξαν ἐν ἀποκαλύψει Ιησȣ̃ Χριςȣ̃. Sic Prov. 27, 21. δοκίμιον ἀργυρίῳ καὶ χρυσῷ πύρωσις, ἀνὴρ δὲ δοκιμάζεται διὰ ςόματος ἐγκωμιαζόντων ἀυτόν. ψ. 12, 6. τὰ λόγια κυρίȣ λόγια ἁγνὰ, ἀργύριον πεπυρωμένον δοκίμιον, τῇ γῇ κεκαθαρισμένον ἑπταπλασίως.

δόκιμος ſpectatus, probatus, exploratus, acceptus Rom. 14, 18. δόκιμος τοῖς ἀνθρώποις. c. 16, 10. ἀσπάσασθε Απελλῆν τὸν δόκιμον ἐν Χριςῷ Salutate Apellen ſpectatum Chriſtianum. 1 Cor. 11, 9. ἵνα οἱ δόκιμοι φανεροὶ γένωνται ἐν ὑμῖν, ut, qui probi ſint, appareat. 2 Cor. 10, 18. c. 13, 7. 2 Tim. 2, 15. Jac. 1, 12. Μακάριος ἀνὴρ, ὃς ὑπομένει πειρασμὸν, ὅτι δόκιμος γενό-

μενος

μενος λήψεται τὸν ςέφανον τῆς ζωῆς, ὃν ἐπηγγείλατο ὁ κύριος τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν. Sic LXX 2 Paral. 9, 17. καὶ κατεχρύσωσεν αὐτὸν χρυσίῳ δοκίμῳ Zach. 11, 13. καὶ εἶπε κύριος πρός με· κάθες αὐτὰς εἰς τὸ χωνευτήριον, καὶ σκέψομαι, εἰ δόκιμόν ἐςιν, ὃν τρόπον ἐδοκιμάσθην ὑπὲρ αὐτῶν. 1 Reg. 10, 18. καὶ περιεχρύσωσεν αὐτὸν χρυσίῳ δοκίμῳ 1 Chron. 28, 10. ἐκ χρυσίȣ δοκίμȣ. c. 29, 4. Ἑπτακισχίλια τάλαντα ἀργυρίȣ δοκίμȣ Gen. 20, 16. τετρακόσια δίδραχμα ἀργυρίȣ δοκίμȣ ἐμπόροις.

δόξα 1. imago divina Rom. 3, 23. πάντες ὑςερȣ̃νται τῆς δόξης τȣ̃ Θεȣ̃. cf. 1 Cor. 11, 7. Ἀνὴρ εἰκὼν καὶ δόξα Θεȣ̃ ὑπάρχων, γυνὴ δὲ δόξα ἀνδρός ἐςιν. Rom. 5, 2. καὶ καυχώμεθα ἐπ᾽ ἐλπίδι τῆς δόξης τȣ̃ Θεȣ̃. Confirmat verſio LXX interpretum hanc interpretationem Num. 12, 8. τὴν δόξαν κυρίȣ εἶδε וּתְמֻנַת יְהוָה יַבִּיט.

 2. glo-

2. gloria, honor. Luc. 2, 14. δόξα ἐν ὑψίςοις Θεῷ c. 14, 10. Τότε ἔςαι σοι δόξα ἐνώπιον τῶν συνανακειμένων σοι. Joh. 5, 41. 44. δόξαν παρὰ ἀνθρώπων ȣ̓ λαμβάνω. δόξαν παρὰ ἀλλήλων λαμβάνοντες, καὶ τὴν δόξαν τὴν παρὰ τȣ͂ μόνȣ Θεȣ͂ ȣ̓ ζητεῖτε. 2 Par. 30, 8. δότε δόξαν κυρίῳ τῷ Θεῷ. Jeſ. 24, 15. ἡ δόξα κυρίȣ ἐν ταῖς νήσοις ἔςαι. Jeſ. 48, 12. Τὴν δόξαν μȣ ἑτέρῳ ȣ̓ δώσω. Apoc. 11, 13. καὶ οἱ λοιποὶ ἔμφοβοι ἐγένοντο, καὶ ἔδωκαν δόξαν τῷ Θεῷ. Synecdoche utitur ſacer codex dum veram religionem, verum cultum Dei his verbis Deo honorem tribuere ſignat. Sic interpretamur verba. Apoc. 14, 7. Φοβήθητε τὸν Θεὸν, καὶ δότε αὐτῷ δόξαν. Religioſe colite Deum. Verae religioni ſtudete Sic ψ. 34. δότε δόξαν τῷ Θεῷ.

3. ſplendor. 1 Cor. 15, 40. 41. Ἄλλη δόξα ἡλίȣ, καὶ ἄλλη δόξα σελήνης, καὶ ἄλλη δόξα ἀςέρων. 2 Cor. 3, 7. διὰ τὴν δόξαν τȣ͂ προσώ-

πȣ

πȣ αὐτȣ̃. Luc. 2, 9. δόξα κυρίȣ περιέλαμψεν αὐτȣ́ς. Illuſtrant hanc interpretationem verba 2 Chron. 7, 2. 3. καὶ ȣ̓κ ἠδύναντο ὁι ἱερεῖς εἰσελθεῖν εἰς τὸν οἶκον κυρίȣ ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, ὅτι ἔπλησε δόξα κυρίȣ τὸ οἶκον, καὶ πάντες ὑιοὶ Ἰσραὴλ ἑώρων καταβαῖνον τὸ πῦρ, καὶ ἡ δόξα κυρίȣ ἐπὶ τὸν οἶκον.

δȣ̃λος miniſter, Rom. 1, 1. Παῦλος δȣ̃λος Ἰησȣ̃ Χριςȣ̃ miniſter Chriſti. Reſpondet עֶבֶד vocabulo δȣ̃λος 2 Par. 32, 16. וְעוֹד דִּבְּרוּ עֲבָדָיו καὶ ἔτι ἐλάλησαν ὁι παῖδες αὐτȣ̃ ἐπὶ τὸν κύριον Θεόν. cf. Ez. 34, 23. καὶ ἀναςήσω ἐπ᾽ αὐτȣ̀ς ποιμένα ἕνα, καὶ ποιμανεῖ αὐτȣ̀ς, τὸν δȣ̃λόν μȣ Δαυίδ, καὶ ἔςαι αὐτῶν ποιμήν.

E.

Ἐγείρω הֵקִים Erigo, excito. Jud. 2, 16. καὶ ἤγειρε κύριος κριτάς. v. 18. καὶ ὅτι ἤγειρε κύριος αὐτοῖς κριτάς. c. 3, 15. καὶ ἤγειρε αὐτοῖς

κύριος σωτῆρα. Sic Luc. 1, 69. καὶ ἤγειρε κέρας σωτηρίας. Potentiſſimum ſalvatorem excitavit, oriri fecit. Matth. 3, 9. Deus poteſt ex lapidibus ἐγεῖραι τέκνα τῷ Ἀβραάμ excitare filios Abrahamo. Sic Matth. 11, 11. οὐκ ἐγήγερται ἐν γεννητοῖς γυναικῶν. Act. 13, 22. ἤγειρεν αὐτοῖς τὸν Δαυὶδ εἰς βασιλέα.

Ἐιρήνη omnis felicitatis ſtatus. Marc. 5, 34. Luc. 7, 50. c. 8, 48. 19, 42. Ὅτι εἰ ἔγνως καὶ σὺ, καίγε ἐν τῇ ἡμέρᾳ σου ταύτῃ, τὰ πρὸς εἰρήνην σου. Act. 10, 36. Τὸν λόγον ὃν ἀπέστειλε τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ εὐαγγελιζόμενος εἰρήνην διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, οὗτός ἐστι πάντων κύριος. Reſpondet huic vocabulo Ebraeorum שָׁלוֹם Gen. 25, 15. σὺ δὲ ἀπελεύσῃ πρὸς τοὺς πατέρας σου ἐν εἰρήνῃ Num. 6, 26. Ἐπάραι κύριος τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐπὶ σε, καὶ δώῃ σοι εἰρήνην. 1 Reg. 2, 33. καὶ τῷ Δαυὶδ καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ καὶ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, καὶ τῷ θρόνῳ αὐτοῦ γένοιτο εἰρήνη ἕως αἰ-

ῶνος

ῶνος παρὰ κυρίȣ. Jeſ. 9, 6. 7. ἄρχων εἰρήνης, καὶ τῆς εἰρήνης ȣ̓κ ἔςι τέλος. Jeſ. 32, 17. καὶ ἔςαι τὰ ἔργα τῆς δικαιοσύνης εἰρήνη. i. e. verae religionis amantes, veri Dei cultus ſtudioſi, omnia felicitatis genera nanciſcentur.

Ἐκκλησία eccleſia. ψ. 26, 12. Ἐν ἐκκλησίαις εὐλογήσω σε κύριε. Deut. 23, 3. ȣ̓κ εἰσελεύσεται εἰς ἐκκλησίαν κυρίȣ. ψ. 22, 22. Ἐν μέσῳ ἐκκλησίας ὑμνήσω σε Sic Act. 7, 38. ȣ̔τός ἐςιν ὁ γενόμενος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐν τῇ ἐρήμῳ, μετὰ τȣ̃ ἀγγέλȣ τȣ̃ λαλȣ̃ντος αὐτῷ 1 Cor. 6, 4. βιωτικὰ μὲν ȣ̂ν κριτήρια ἐὰν ἔχητε, τȣ̀ς ἐξȣθενημένȣς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, τȣ́τȣς καθίζετε. Matth. 18, 17. Ἐὰν δὲ παρακȣ́σῃ αὐτῶν, εἰπὲ τῇ ἐκκλησίᾳ.

Ἐκλέγομαι 1. eligo. Geneſ. 6, 2. γυναῖκας ἀπὸ πασῶν ὧν ἐξελέξαντο. Joſ. 9, 27. καὶ εἰς τὸν τόπον, ὃν ἂν ἐκλέξηται κύριος ψ. 33, 12. Μακάριον τὸ ἔθνος, ȣ̂ ἐςι κύριος ὁ Θεὸς αὐτȣ̃, λαὸς ὃν ἐξελέξατο εἰς κληρονομίαν ἑαυτῷ. Il-

luſtrant

luſtrant haec verba oraculum divinum Matth. 20, 16. Πολλοὶ γάρ εἰσι κλητοὶ, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί. Multi ſunt vocati, pauci electi, fideles quos ab aeterno Deus ad ſalutem elegit. conf. 22, 14. πολλοὶ γάρ εἰσι κλητοὶ, ὀλίγοι ἐκλεκτοί. c. 24. 22. διὰ δὲ τοὺς ἐκλεκτοὺς κολοβωθήσονται αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι. Rom. 8, 33, 34. Τὶς ἐγκαλέσει τῶν ἐκλεκτῶν Θεοῦ; Θεὸς ὁ δικαιῶν. Τὶς ὁ κατακρίνων; Χριστὸς ὁ ἀποθανών. 2 Tim. 2, 10. διὰ τοῦτο πάντα ὑπομένω διὰ τοὺς ἐκλεκτοὺς, ἵνα καὶ αὐτοὶ σωτηρίας τύχωσι τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ μετὰ δόξης αἰωνίου. Apoc. 17, 14. οὗτοι μετὰ τοῦ ἀρνίου πολεμήσουσι, καὶ τὸ ἀρνίον νικήσει αὐτοὺς, καὶ οἱ μετ᾽ αὐτοῦ κλητοὶ καὶ ἐκλεκτοὶ καὶ πιστοί.

2. amo. Quia quod eligimus ex aliis, amare ſolemus, ἐκλέξασθαι notat amare, probare, ex ebraico בָּחַר unde Deu. 4, 37. ἀγαπῆσαι et ἐκλέξασθαι ut ſynonyma junguntur, uti in Ebraeo. διὰ τὸ ἀγαπῆσαι αὐτὸν τοὺς πατέρας σου καὶ

ἐξελέ-

ἐξελέξατο τὸ σπέρμα αὐτῶν μετ᾽ αὐτȢς ὑμᾶς. „Hinc verbo ἐκλέγεσθαι cum derivatis ἐκλογὴ, ἐκλεκτὸς ut καλεῖν conſtanter utuntur Apoſtoli ad exprimendum tum inſignem quendam erga certos homines amorem Dei et benevolentiam, Act. 9, 15. Luc. 23, 35. tum inprimis beneficium illud, quo ad religionem Jeſu cum eaque conjunctam olim in regno Meſſiae felicitatem homines a Deo adducuntur Eph. 1, 4." Jac. 2, 5. Ȣ̓χ ὁ Θεὸς ἐξελέξατο τȢ̀ς πτωχȢ̀ς τȢ̃ κόσμȢ τȢ́τȢ πλȢσίȢς ἐν πίςει καὶ κληρονόμȢς τῆς βασιλείας ἧς ἐπηγγείλατο τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν. "Eodem modo Ebraei, quam ſibi prae caeteris gentibus contigiſſe gloriabantur dignitatem, ut eſſent populus Deo in primis carus, vocibus בָּחַר et בָּחוּר ſolent exprimere. Eſ. 44, 1. 2. Pſ. 105, 6." Haec ſunt verba S. V. Koppii ad 1 Theſſ. 1, 4. p. 139.

Ἐκλείπω morior. Luc. 16, 9. ὅταν ἐκλίπητε cum e vita diſceſſeritis. Frequens eſt LXX

Senio-

Universitäts Bibliothek Rostock http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn824081722/phys_0049 DFG

Senioribus hoc verbum. Hoſ. 4, 3. καὶ οἱ ἰχθύες θαλάσσης ἐκλείψουσι. Jeſ. 29, 20. Ἐξέλιπεν ἄνομος, καὶ ἀπώλετο ὑπερήφανος καὶ ἐξωλοθρεύθησαν οἱ ἀνομοῦντες ἐπὶ κακίᾳ. Soph. 1, 2. Ἐκλείψει ἐκλειπέτω πάντα ἀπὸ προσώπου v. 3. Ἐκλειπέτω ἄνθρωπος, καὶ κτήνη, ἐκλειπέτω τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ. Reſpondet גָּוַע, exſpiro, noſtro verbo Gen. 25, 8. Ἐκλείπων ἀπέθανεν Ἀβραάμ. v. 17. καὶ ἐκλείπων ἀπέθανε. c. 49, 32. Ἐξάρας τοὺς πόδας ἐπὶ τὴν κλίνην ἐξέλιπε. Reſpondet eidem מוּת Jer. 42, 17. Ἐκλείψουσιν ἐν τῇ ῥομφαίᾳ.

Ἔκστασις ecſtaſis, raptus ſive emotio et elevatio mentis ad Deum Actor. 10, 10. c. 11, 5. Εἶδον ἐν ἐκστάσει ὅραμα. c. 22, 17. γενέσθαι με ἐν ἐκστάσει. cf. ψ. 68, 28. Ἐκεῖ Βενιαμὶν νεώτερος ἐν ἐκστάσει. Sic vertunt LXX haec verba: שָׁם בִּנְיָמִן צָעִיר רֹדֵם Gen. 2, 21. Ἐπέβαλε κύριος ἔκστασιν ἐπὶ τὸν Ἀδάμ. c. 15, 12. Ἔκστα-

σις

Universitäts Bibliothek Rostock http://purl.uni-rostock.de /rosdok/ppn824081722/phys_0050 DFG

σις ἐπέπεσε τῷ Ἄβραμ. Respondet vocabulo ἔκστασις in sacro Ebraeorum codice תַּרְדֵּמָה.

Ἔλεγχος refutatio. 2 Tim. 3, 16. πᾶσα γραφὴ θεόπνευστος, καὶ ὠφέλιμος πρὸς διδασκαλίαν, πρὸς ἔλεγχον. Sic Job. 6, 26. οὐδὲ ἔλεγχος ὑμῶν ῥήμασί με παύσει. c. 13, 6. Ἀκούσατε δὲ ἔλεγχον τοῦ στόματός μου Prov. 1, 23. καὶ ὑπεύθυνοι ἐγένοντο ἐλέγχοις. c. 5, 12. καὶ ἐλέγχους ἐξέκλινε ἡ καρδία μου.

Ἐλέγχω 1. manifesto. Joh. 3, 20. ἵνα μὴ ἐλεγχθῇ τὰ ἔργα αὐτοῦ. Sic Lev 5, 24. Ἀπὸ παντὸς πράγματος, οὗ ὤμοσε περὶ αὐτοῦ ἀδίκως, καὶ ἀποτίσει αὐτὸ τὸ κεφάλαιον, καὶ τὸ ἐπίπεμπτον προσθήσει ἐπ᾽ αὐτὸ, τίνος ἐστὶν, αὐτῷ ἀποδόσει ᾗ ἡμέρᾳ ἐλεγχθῇ.

2. convinco. Joh. 16, 8. Ἐλέγξει τὸν κόσμον. Sic Gen. 21, 25. καὶ ἤλεγξεν Ἀβραὰμ τὸν Ἀβιμέλεχ περὶ τῶν φρεάτων τοῦ ὕδατος. Prov. 9, 7. Ἐλέγχων τὸν ἀσεβῆ μωμήσεται ἑαυτόν.

v. 8. μὴ ἔλεγχε κακὲς μὴ μισήσωσι σε. Ἔλεγχε σοφὸν καὶ ἀγαπήσει σε.

Ἐν, per, denotat cauſam principalem et inſtrumentum Reſpondet huic particulae praefixum ב. Jud. 16, 7. Ἐὰν δήσωσί με ἐν ἑπτὰ νευραῖς. v. 8. καὶ ἔδησεν αὐτὸν ἐν αὐτοῖς. v. 12. καὶ ἔδησεν αὐτὸν ἐν αὐταῖς. 1 Sam. 30, 6. καὶ ἐκραταιώθη Δαυὶδ ἐν κυρίῳ Θεῷ αὐτȣ̃. 2 Sam. 21, 3. Ἐν τίνι ἐξιλάσομαι. 2 Sam. 23, 2. πνεῦμα κυρίȣ ἐλάλησεν ἐν ἐμοί. 2 Sam. 24, 24. ἐκτήσατο ἐν ἀργυρίῳ ψ. 2, 9. ποιμανεῖς αὐτȣ̀ς ἐν ῥάβδῳ σιδηρᾷ. 1 Sam. 14, 6. ȣ̓κ ἔςι τῷ κυρίῳ συνεχόμενον σώζειν, ἐν πολλοῖς ἢ ἐν ὀλίγοις. Qui hoc obſervat multa N. T. dicta facile intelliget, ubi vocabulum ἐν vim eandem habet ut Matth. 9, 34. Ἐν τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων per principem daemoniorum. Marc. 12, 36. εἶπεν ἐν πνεύματι ἁγίῳ Act. 4, 9. Ἐν τίνι ȣ̃τος σέσωςαι. Matth. 17, 21. εἰ μὴ ἐν προσευχῇ niſi per preces. Act.

11,

11, 14. Ἐν οἷς σωθήσῃ 1 Cor. 14, 21. Ἐν ἑτερογλώσσοις καὶ ἐν χείλεσιν ἑτέροις λαλήσω πρὸς ὑμᾶς. Gal. 3, 19. Ἐν χειρὶ μεσίτȣ minifterio interpretis oraculorum Dei apud populum. Joh. 7, 10. δεδόξασμαι ἐν αὐτοῖς glorificatus fum per haec. Eph. 4, 14. Ἐν τῇ κυβείᾳ τῶν ἀνθρώπων, ἐν τῇ πανȣργίᾳ per illufionem, per fraudem. Eph. 6, 10. Τὸ λοιπὸν, ἀδελφοί μȣ, ἐνδυναμȣ̃σθε ἐν κυρίῳ καὶ ἐν τῷ κράτει τȣ̃ ἰσχύος αὐτȣ̃. Fortes eftote per Deum et fummum ejus robur. Act. 17, 28. Ἐν αὐτῷ γὰρ ζῶμεν καὶ κινȣ́μεθα καὶ ἐσμέν. Per eum vivimus, movemur et fumus. Luc. 4, 1. ἤγετο ἐν τῷ πνεύματι, ductus eft a fpiritu, cf. Matth. 4, 1. Marc. 1, 12. Act. 20, 19. Ἐν ταῖς ἐπιβȣλαῖς τῶν Ἰȣδαίων per infidias Judaeorum. Luc. 2, 27. καὶ ἦλθεν ἐν τῷ πνεύματι venit per fpiritum f. Ephef. 2, 21. 22. Ἐν ᾧ πᾶσα ἡ οἰκοδομὴ συναρμολογȣμένη αὔξει εἰς ναὸν ἅγιον ἐν κυρίῳ. Huic faxo innixa furgit

templi moles Christo sacra. Ἐν ᾧ καὶ ὑμεῖς συνοικοδομεῖσθε εἰς κατοικητήριον τοῦ Θεοῦ ἐν πνεύματι per quem vos una aedificamini, ut sitis templum Dei spirituale.

Ἐξαγοράζω emo, redimo. Eph. 5, 16. Col. 4, 5. Ἐξαγοραζόμενοι τὸν καιρὸν, ementes tempus. Estote observatores accuratissimi temporis. Sic. Dan. 2, 8. ὅτι καιρὸν ὑμεῖς ἐξαγοράζετε.

Ἐξηγέομαι interpretor, explico. Luc. 24, 35. καὶ αὐτοὶ ἐξηγοῦντο τὰ ἐν τῇ ὁδῷ et illi exponebant quae in itinere acciderant. Joh. 1, 18. Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε, ὁ μονογενὴς υἱὸς ὁ ὢν εἰς τὸν κόλπον τοῦ πατρὸς ἐκεῖνος ἐξηγήσατο. Hic fuit Dei interpres. Hic enarravit quicquid pertinet ad aeternam salutem consequendam. Actor. 10, 8. καὶ ἐξηγησάμενος αὐτοῖς ἅπαντα cum omnia enarrasset. Apud profanos praecipue de iis adhibetur vox ἐξηγέομαι, qui docent, qua ratione Dii sint colendi. LXX interpretes hoc

saepe

ſaepe utuntur vocabulo, ut: 1 Paral. 16, 24. Ἐξηγεῖσθε ἐν τοῖς ἔθνεσι τὴν δόξαν, enarrate gentibus Dei glorioſa facta. Jud. 7, 13. Καὶ ἦλθε Γεδεὼν, καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ἐξηγούμενος τῷ πλησίον αὐτοῦ ἐνύπνιον. Ecce vir quidam ſocio ſuo enarravit ſomnium. Proverb. 28, 13. ὁ δὲ ἐξηγούμενος ἐλέγχους ἀγαπηθήσεται. Amabitur ille qui proponit ea, quae ad correctiones faciunt. Graeca verba reſpondent ebraicis וּמוֹדֶה וְעֹזֵב יְרֻחָם Lev. 14, 54. οὗτος ὁ νόμος — — τοῦ ἐξηγήσασθαι, ᾗ ἡμέρα ἀκάθαρτον, καὶ ᾗ ἡμέρα καθαρισθήσεται. Haec eſt lex, quae praecipit qua die impurus, qua purus quis ſit judicandus.

Ἐξίστημι 1. inſanio Marc. 3, 21. Ἔλεγον γὰρ· ὅτι ἐξέστη. Dicebant enim illum, ſc. populum, inſanire. Confirmat hanc interpretationem Job. 12, 17. διάγων βουλευτὰς αἰχμαλώτους, κριτὰς δὲ γῆς ἐξέστησε ad inſaniam adigit judices וְשֹׁפְטִים יְהוֹלֵל.

2. percello, turbo Luc. 14, 12. Ἐξέστησαν ἡμᾶς γυναῖκες obſtupefecerunt nos, turbarunt nos mulieres. Exod. 23, 27. καὶ τὸν φόβον ἀποστελῶ ἡγούμενόν σου, καὶ ἐκστήσω πάντα τὰ ἔθνη turbabo, percellam omnes gentes. Gen. 27, 33. Ἐξέστη δὲ Ισαὰκ, obſtupefactus eſt Iſaac.

Ἐξουσία 1. calyptra, 1 Cor. 11, 10. ὀφείλει γυνὴ ἐξουσίαν ἔχειν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς. Debet mulier calyptram habere ſuper capite. Hic ſignificatus eſt ebraicus ψ. 60, 7. מָעוֹז לָראשׁ poteſtas, capitis eſt tegumentum LXX καὶ Ἐφραὶμ ἐξουσία ἐν τῆς κεφαλῆς μου. cf. Erneſti Bibl. Theol. P. 3. p. 503.

2. facultas, poteſtas Joh. 1, 12. Ὅσοι δὲ ἔλαβον αὐτὸν, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι. Sic 1 Macc. 1, 13. καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν ποιῆσαι τὰ δικαιώματα τῶν ἐθνῶν. 1 Macc. 11, 58. καὶ ἔδωκεν αὐτῷ ἐξουσίαν πί-

νειν ἐν χρυσώμασι, καὶ εἶναι ἐν πορφύρᾳ καὶ ἔχειν πόρπην χρυσῆν.

Ἐπιλύω 1. explico, interpretor. Marc. 4, 34. Refpondet ebraico פָּתַר Gen. 40, 16. וַיַּרְא שַׂר־ אֹפִים כִּי־טוֹב פָּתָר LXX καὶ εἶδεν ὁ ἀρχισιτοποιὸς, ὅτι ὀρθῶς συνέκρινε. c. 41, 12. ἀνδρὶ κατὰ τὸ ἐνύπνιον αὐτȣ̃ ἐπέλυσεν אִישׁ כַּחֲלוֹמוֹ פָּתָר

2. rem dubiam et intricatam difcepto, compono. Actor. 10, 39. ἐν τῇ ἐννόμῳ ἐκκλησίᾳ ἐπιλυθήσεται. in conventu legali difceptabitur. Hinc ἐπίλυσις illuftratur 2 Petr. 1, 20. ἰδίας ἐπιλύσεως ȣ̓ γίνεται. Prophetia codicis facri non eft humanum inventum, non ab hominibus tantum eft prolata. Οὐ γὰρ θελήματι ἀνθρώπȣ ἠνέχθη ποτὲ προφητεία, ἀλλ' ὑπὸ πνεύματος ἁγίȣ φερόμενοι ἐλάλησαν οἱ ἅγιοι Θεȣ̃ ἄνθρωποι. Confirmat hanc interpretationem nexus cum antecedentibus et confequentibus. In eo eft Apoftolus, ut oftendat veram fidei normam effe

 codi-

codicem ſacrum. Hoc ex eo probat, quod codex non hominum tantum, ſed ipſius Dei etiam verba contineat. Ἐπιλύσεως ἰδίας γίνεσθαι propter uſum loquendi et nexum verborum in hoc dicto eſt ab hominibus tantum proferri, exponi, tradi.

Ἐπισκέπτομαι Gen. 21, 1. καὶ κύριος ἐπεσκέψατο τὴν Σάῤῥαν, beneficium tribuit Sarae. c. 50, 24. ἐπισκοπῇ δὲ ἐπισκέψεται ὁ Θεὸς ἡμᾶς v. 25. ἐπισκέψηται ὁ Θεὸς ἡμᾶς 1 Reg. 2, 21. καὶ ἐπεσκέψατο κύριος τὴν Ἄνναν. ψ. 8, 5. Τίς ἐστιν ἄνθρωπος ὅτι ἐπισκέπτῃ αὐτόν. ψ. 80, 14. ἐπισκέψαι τὴν ἄμπελον ταύτην. Haec dicta illuſtrant obſcura oracula N. T. ut Jac. 1, 27. ἐπισκέπτεσθαι ὀρφανοὺς, orbis benefacere. Matth. 25, 36. γυμνὸς, καὶ περιεβάλετέ με, ἠσθένησα, καὶ ἐπεσκέψασθέ με. Nudum me veſtiviſtis, aegroto mihi beneficia tribuiſtis. Luc. 1, 68. Εὐλογητὸς κύριος ὁ Θεὸς τοῦ Ἰσραὴλ, ὅτι ἐπεσκέ-

ψατο καὶ ἐποίησε λύτρωσιν τῷ λαῷ αὐτȣ̃. 78. διὰ σπλάγχνα ἐλέȣς Θεȣ̃ ἡμῶν, ἐν οἷς ἐπεσκέψατο ἡμᾶς ἀνατολὴ ἐξ ὕψȣς. c. 7. ὅτι ἐπεσκέψατο ὁ Θεὸς τὸν λαὸν αὐτȣ̃.

Ἐπισκοπὴ 1. viſitatio ad opem ferendam. Luc. 19, 44. Ἀνθ' ὧν ȣ̓κ ἔγνως τὸν καιρὸν τῆς ἐπισκοπῆς σȣ. Sic Job. 29, 4. ὅτι ὁ Θεὸς ἐπισκοπὴν ἐποιεῖτο τȣ̃ οἴκȣ μȣ. Sir. 18, 20. ἐν ὥρᾳ ἐπισκοπῆς εὑρήσεις ἐξιλασμόν.

2. poenae. 1 Petr. 2, 12. ἐν ἡμέρᾳ ἐπισκοπῆς eo tempore quo poenis juſtis Deus proſequetur Judaeos. Sic Jer. 8, 12. Ἐν καιρῷ ἐπισκοπῆς αὐτῶν πεσȣ̃νται. c. 10, 15. Ἐν καιρῷ ἐπισκοπῆς αὐτῶν ἀπολȣ̃νται.

Ἐπιςρέφω, converto me ad Deum, reſipiſco. Matth. 13, 15. καὶ ἐπιςρέψωσιν. Actor. 11, 21. πολὺς δὲ ἀριθμὸς πιςεύσας ἐπέςρεψεν ἐπὶ τὸν κύριον. c. 14, 15. Ἐπιςρέφειν ἐπὶ τὸν Θεὸν ζῶντα. c. 26, 18. τȣ̃ ἐπιςρέψαι ἀπὸ σκότȣς εἰς

φῶς. v. 20. ἐπιςρέφειν ἐπὶ τὸν Θεόν. 1 Theſſ. 1, 9. πῶς ἐπεςρέψατε πρὸς τὸν Θεόν. Sic LXX 2 Par. 6, 24. Ἐὰν ἁμάρτωσι καὶ ἐπιςρέψωσι. c. 30, 6. ἐπιςρέψατε πρὸς κύριον Θεόν. Jer. 31, 18. ἐπίςρεψόν με καὶ ἐπιςρέψω.

Ἐργαζόμαι, verſor circa rem. Matth. 7, 23. ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν operantes iniquitatem Sic ψ. 5, 5. ἐμίσησας πάντας τȣ̀ς ἐργαζομένȣς τὴν ἀνομίαν ψ. 6, 8. ψ. 53, 4. ψ. 59, 2.

Ἐυδοκέω, approbo, delector. Matth. 3, 17. ἐν ᾧ ἐυδόκησα. Sic ψ. 68, 16. τὸ ὄρος, ὃ ἐυδόκησεν ὁ Θεὸς κατοικεῖν ἐν αὐτῷ 2 Reg. 22, 20. Jeſ. 62, 4. Mal. 2, 17. Jer. 2, 19. Habac. 2, 4.

Ἐχόμενος, vicinus. Marc. 1, 38. εἰς τὰς ἐχομένας κωμοπόλεις in vicinos vicos. Sic τῇ ἐχομένῃ, ſequenti die. Luc. 13, 33. Actor. 20, 15. 21, 16. Sic ἐχομένῳ ἐνιαυτῷ, anno proximo 1 Macc. 4, 28. Numer. 22, 5. 11. ἐγκάθηται

ἐχό-

ἐχόμενός μου ſedet juxta me. Jud. 4, 11. ἥτις ἐστὶν ἐχόμενα Κεδὲς quae vicina eſt Kades. c. 19, 14. καὶ ἔδυ αὐτοῖς ὁ ἥλιος ἐχόμενα τῆς Γαβαά. Lev. 6, 10. καὶ παραθήσει αὐτὸ ἐχόμενον τοῦ θυσιαστηρίου.

Z.

Ζάω vivo, de vita ſpirituali et aeterna uſurpatur. Luc. 10, 28. εἶπε δὲ αὐτῷ· τοῦτο ποίει καὶ ζήσῃ Fac hoc et vita aeterna potieris. Gal. 5, 25. εἰ ζῶμεν πνεύματι, πνεύματι καὶ στοιχῶμεν Si vita ſpirituali gaudemus a ſpiritu Dei ad bonum feramur. Rom. 8, 13. εἰ γὰρ κατὰ σάρκα ζῆτε, μέλλετε ἀποθνήσκειν, εἰ δὲ πνεύματι τὰς πράξεις τοῦ σώματος θανατοῦτε, ζήσεσθε. Si obedieritis illis pravis motibus, peribitis i. e. eritis ſervi peccati. Sin naturae veſtrae qualis eſt ante regenerationem reſiſtatis, ſenſus et motus veteris hominis coerceatis, tunc vivetis veram vitam quae

Deo placet, vere obedietis Deo. Sic de vita ſpirituali uſurpatur vocabulum ψ. 119, 17. Ἀνταπόδος τῷ δούλῳ σου ζήσομαι καὶ φυλάξω τοὺς λόγους σου 37. ἐν τῇ ὁδῷ σου ζῆσόν με. v. 40. ἐν τῇ δικαιοσύνῃ σου ζῆσόν με. 149. κατὰ τὸ κρίμα σου ζῆσόν με. De vita aeterna occurrit haec vox Ezech. 18, 9. καὶ τοῖς προστάγμασί μου πεπόρευται, καὶ δικαιώματά μου πεφύλακται, τοῦ ποιῆσαι αὐτὰ, δίκαιος οὗτός ἐστι, ζωῇ ζήσεται, λέγει κύριος. 13. οὗτος ζωῇ οὐ ζήσεται. 21. καὶ ὁ ἄνομος ἐὰν ἀποστρέψῃ ἐκ πάσων τῶν ἀνομιῶν αὐτοῦ, ὧν ἐποίησε, καὶ φυλάξηται πάσας τὰς ἐντολάς μου, καὶ ποιήσῃ δικαιοσύνην καὶ ἔλεος, ζωῇ ζήσεται, καὶ οὐ μὴ ἀποθάνῃ. Amos 5, 4. Ἐκζητήσατέ με καὶ ζήσεσθε. v. 6. ἐκζητήσατε τὸν κύριον καὶ ζήσατε. v. 14. Ἐκζητήσατε τὸ καλὸν, καὶ μὴ πονηρὸν, ὅπως ζήσητε. Habac. 2, 4. Ὁ δὲ δίκαιος ἐκ πίστεώς μου ζήσεται. De fide in Chriſtum, quae nos juſtificet, et ſalvos reddat,

hoc

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn824081722/phys_0062
DFG

hoc agere vaticinium Paulus docet Gal. 3, 11. Ὅτι δὲ ἐκ νόμȣ ȣ̓δεὶς δικαιȣ̃ται παρὰ τῷ Θεῷ, δῆλον· ὅτι ὁ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται, ὁ δὲ νόμος ȣ̓κ ἔστιν ἐκ πίστεως, ἀλλ᾽ ὁ ποιήσας αὐτὰ ἄνθρωπος ζήσεται ἐν αὐτοῖς.

Ζητεῖν ψυχήν τινος בִּקֵּשׁ נֶפֶשׁ vitae alicujus insidias struere. Matth. 2, 13. 20. μέλλει γὰρ Ἡρώδης ζητεῖν τὸ παιδίον τȣ̃ ἀπολέσαι αὐτό. Τεθνήκασι γὰρ οἱ ζητȣ̃ντες τὴν ψυχὴν τȣ̃ παιδίȣ. Rom. 11, 3. καὶ ζητȣ̃σι τὴν ψυχήν μȣ. cf. Exod. 4, 19. Τεθνήκασι γὰρ πάντες οἱ ζητȣ̃ντές σȣ τὴν ψυχήν. ψ. 38, 12. καὶ ἐξεβιάζοντο οἱ ζητȣ̃ντες τὴν ψυχήν μȣ. ψ. 54, 3. καὶ κραταιοὶ ἐζήτησαν τὴν ψυχήν μȣ. ψ. 63, 9. αὐτοὶ δὲ μάτην ἐζήτησαν τὴν ψυχήν μȣ. ψ. 70, 2. Αἰσχυνθείησαν καὶ ἐντραπείησαν οἱ ζητȣ̃ντες τὴν ψυχήν μȣ. ψ. 68, 14. συναγωγὴ κραταιῶν ἐζήτησαν τὴν ψυχήν μȣ.

Ζωὴ omne genus felicitatis eſt in N. T. ex ebraismo Deu. 30, 14. ἰδοὺ δέδωκα σήμερον τὴν ζωὴν καὶ θάνατον. 19. διαμαρτύρομαι ὑμῖν τὴν ζωὴν καὶ τὸν θάνατον, καὶ ἐκλέξαι τὴν ζωὴν, ἵνα ζώσῃς σὺ καὶ σπέρμα σου. 20. ὅτι τοῦτο ἡ ζωή σου καὶ ἡ μακρότης τῶν ἡμερῶν σου. ψ. 34, 12. Τίς ἐστιν ἄνθρωπος ὁ θέλων ζωὴν, ἀγαπῶν ἡμέρας ἰδεῖν ἀγαθάς; Hanc vim vocabulo tribuimus jure noſtro in dictis his: Luc. 12, 15. οὐκ ἐν τῷ περισσεύειν τινὶ ἡ ζωὴ αὐτοῦ ἐστιν ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῦ. 1 Petr. 3, 10. ὁ γὰρ θέλων ζωὴν ἀγαπᾷν καὶ ἰδεῖν ἡμέρας ἀγαθὰς, παυσάτω τὴν γλῶσσαν αὑτοῦ ἀπὸ κακοῦ.

vita aeterna Matth. 19, 17. εἰ δὲ θέλεις εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν, τήρησον τὰς ἐντολάς. Nam legis peritus interrogaveret Jeſum: v. 16. Τί ἀγαθὸν ποιήσω, ἵνα ἔχω ζωὴν αἰώνιον; Sic Ez. 3, 21. 18, 9. 13, 17. 33, 13. 35. ψ. 16, 11. Ἐγνώρισάς μοι ὁδοὺς ζωῆς, πληρώσεις με εὐφρο-

σύνης μετὰ τοῦ προσώπου σου, τερπνότητες ἐν τῇ δεξιᾷ σου εἰς τέλος. Dan. 12, 2. Ἐξεγερθήσονται οὗτοι εἰς ζωὴν αἰώνιον.

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de
/rosdok/ppn824081722/phys_0067
DFG

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de
/rosdok/ppn824081722/phys_0068
DFG

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn824081722/phys_0069
DFG

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn824081722/phys_0070
DFG

ήσῃ 1 Cor. 14, 21. Ἐν ἑτε-
είλεσιν ἑτέροις λαλήσω πρὸς
Ἐν χειρὶ μεσίτε ministerio
n Dei apud populum. Joh.
αὐτοῖς glorificatus sum per
ν τῇ κυβείᾳ τῶν ἀνθρώπων,
r illusionem, per fraudem.
ὸν, ἀδελφοί μου, ἐνδυναμοῦσ-
ῷ κράτει τοῦ ἰσχύος αὐτοῦ.
um et summum ejus robur.
ῷ γὰρ ζῶμεν καὶ κινέμεθα
vivimus, movemur et su-
το ἐν τῷ πνεύματι, ductus
th. 4, 1. Marc. 1, 12. Act.
βουλαῖς τῶν Ἰουδαίων per in-
ıc. 2, 27. καὶ ἦλθεν ἐν τῷ
piritum s. Ephes. 2, 21. 22.
ιὴ συναρμολογουμένη αὔξει
ῳ. Huic saxo innixa surgit

D tem-